

מאלפי זהב

אוצר הערות והידושים קושיות וביאורים

לקט ענינים בפשט בהלכה ובאגדה על סדר הפרשה

פרשת בחוקותי

כמה סיפורים בעניין העמל התורה המופלא

של מרן הגרא"מ שך זצ"ל

(1099 א) אם בחקתי תלכו - יכול זה קיום המצות, כשהוא אומר ואת מצותי תשמרו, הרי קיום המצות אומר, הא מה אני מקיים אם בחקתי תלכו, שתהיו עמלים בתורה.

בענין עמל התורה. אביא דברים שנשמעו מפי מו"ר הגאון רבי חיים ברמן שליט"א. ויה"ר שיהי' לתועלת.

סמל עמל התורה של דורינו זה היה הראש ישיבה מרן הגרא"מ שך זצ"ל. לא יאומן כמה היה יגע בתורה האיש הגדול הזה, וכמה היתה הקרבתו עבור התורה. איך היה מכין את השיעור בעמל עצום.

שנה וחצי של תורה מתוך הרחק

הוא בעצמו סיפר, שבימי מלחמת העולם הראשונה [בערך שנת תרע"ו], הוא למד בסלוצ'ק, כולם חזרו לבית. וכשהוא חזר לביתו [בעיירה ויבולאניק], אמרה אמו, עכשיו כשיש מלחמה חוזרים? תחזור לישיבה. והוא הלך לשם, הוא היה היחיד. הוא התחבא בעזרת נשים. והיתה אשה אחת צדקת שהיתה זורקת לו אוכל מלמעלה. היה לו חולצה אחת ומכנסיים קרועות.

כך שנה וחצי הוא ישב שם והגה בתורה. ושם בתקופה ההיא הוא בנה את עצמו, וקנה את כל גדלותו, ואת ההבנה החודרת שלו. [עד שהגרא"מ מלצר זצ"ל לקחו לביתו, ואמר שהוא הקמיע שלו לשמור לו על הבית בשעת המלחמה. ונתן לו שם ארונית עם ספרים. ובסוף אף שידך לו את בת אחותו]. ואמר שזו היתה התקופה הכי יפה שלו.

עד כלות הכוחות

באחד הימים לעת זקנותו של הרב שך, הוא הגיע לישיבה באפיסת כוחות. לא היה לו כח לעלות במדרגות, רק משך עצמו ע"י המעקה. הוא הגיע בשעה עשר, וניגשתי אליו להגיד לו, הראש ישיבה חיוור, אולי הראש ישיבה ינוח. והוא סירב. וכך גם כששבת לומר לו זאת בשעה אחד עשרה ובשעה שתיים עשרה.

אח"כ בשעה אחד ניגשתי, אמרתי לו, אולי לכה"פ עכשיו הרי"י ינוח. ואמר לי: חיים! הרי אם אלך לנוח, ואמות במיטה, עם מה אני הולך לשם, עם כלום.. אך אם אמות כאן, הרי אני הולך לשם עם סברא של ר' עקיבא איגר... הוא ממש הרגיש שהוא הולך למות, ואעפ"כ למד! כ"כ מסר נפשו על התורה. [ע"י שבת פג ע"ב זאת התורה כי ימות באוהל אפילו בשעת מיתה לא יפוש עצמו מן התורה].

מכתת עצמו על ד"ת

כאשר הוא היה בן שמונים, למדו באותו חורף מסכת כתובות. הוא והראש ישיבה ר' דוד אמרו שיעורים כלליים בתורנות. וכשהגיע החצי השני, שהיה התור של ר"ד לומר את השיעור"כ, החליט הרב

שך ללמוד מס' תמורה, מהמסכתות הקשות שבקדשים. הגיע חודש אדר, הוא שמר את חובותיו כלפי הישיבה, והיה מגיע לדבר בלימוד עם בחורים. אך בשאר הזמן היה כל כולו בתמורה.

הוא למד כדרכו עם כל ההבנה החודרת שלו. ולברר את שיטת הרמב"ם בכל מקום. ולאט לאט גופו נחלש, ולא אכל ולא ישן כמו שצריך. עד שהלכו לבית חולים, והתברר שצריכים לעשות ניתוח, אשר נקבע לאחר פסח.

אחרי פורים לקחוהו לתל השומר, והוא לא ויתר. הוא לקח עמו לבית החולים את הגמ' והרמב"ם וכל הספרים, והמשיך שם ללמוד עם כל העמל והיגיעה. והייתי עולה כל יום עם חבר לבקר אותו, והיה אומר כל מה שנתחדש לו באותו יום.

יום אחד אמר בהתלהבות, 'אוי חיים, יש לי להגיד לך מה שהתחדש לי היום!'. הוא אמר מה התחדש לו בתמורה דף ט' ובשיטת הרמב"ם וביאר הכל. הוא מצא איזה דקדוק נפלא בכסף משנה שמאיר את הכל כמו שהוא הבין ברמב"ם, והוא ממש שמח בזה. [הוא כתב את הדברים, והביא לי לקרוא. אמרתי שחסר הדיוק שלו מהכס"מ, והוא שמת, וחזר והוסיף אותו].

ובשנה"ע פסח, הוא ביקש שמכיון שהניתוח ממילא אחרי פסח, א"כ אולי יחזור לבית לפסח, כמוכן עם כל התרופות וכו', ואח"כ יחזור. והרופאים הסכימו, ובאמת חזר לבית, והמשיך בתלמודו. הרופאים שמו לו איזה ברזל דק בגב בשביל הצינור, שכאשר הוא זז מילימטר, זה שורף כמו אש, ממש יסורי איוב. כשהגעתי בשבת שאחרי פסח להגיד לו גוט שבעס', בדיוק זז לו הברזל, ושכב כמו בקלחת של כבשן, ושמעתי אותו אומר (באדיש) 'רבוש"ע יסורים זה טוב, אבל תן לי שכל בשביל היסורים' [היינו להבין את זה שיסורים זה טוב]. והגיעו וסידרו לו.

וכך המשיך מתוך יסורים בעמל התורה שלו במשך חודש שלם, עד שבאייר סיים את כל מסכת תמורה. ומשסיים, הגוף התאושש והתחזק לאט לאט, וחזר לעצמו, עד שהרופאים אמרו שכבר לא צריך ניתוח. כ"כ למד בעמל נורא, עם כל הכוחות. באבי עזרי הלכות איסורי מזבח, יש הרבה מאוד. [שנוסף במהדורא חמישאה], זה מאותו חודש ניסן של היגיעת התורה הנוראה הזו!

וכמו שהגמ' אומרת בגיטין (נו ע"ב) עה"פ כי עליך הורגנו כל היום נחשבנו כצאן, רב נחמן בר יצחק אמר אלו תלמידי חכמים שממיתין עצמן על דברי תורה, כדרכי שמעון בן לקיש דאמר רבי שמעון בן לקיש אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שממית עצמו עליהם, שנאמר זאת התורה אדם כי ימות באהל וגו'.

עמל התורה של משה רבינו

וכך כתוב בספרי (האוינו א) לגבי משה רבינו: 'אמר להם משה לישראל שמא אתם יודעים כמה צער נצטערתי על התורה וכמה עמל עמלתי בה ומה יגיעה יגעתי בה כענין שנא' (שמות לד) ויהי שם עם ה' ארבעים יום וארבעים לילה. ונכנסתי לבין המלאכים ונכנסתי לבין החיות ונכנסתי לבין השרפים שאחד מהם יכול לשרוף את כל העולם כולו שנאמר (ישעיהו ו) שרפים עומדים ממעל לו נתתי נפשי עליה דמי נתתי לרעב, ושם ליבו להקשיב וללמוד את דברי ה'. והקב"ה קיימו בנס כל אותם ארבעים יום וזהו שבחו אשר מסר נפשו על התורה].

[ובפ' עקב (ט, ט) נתבאר בס"ד עה"פ, ואשב בהר ארבעים יום וארבעים לילה לחם לא אכלתי ומים לא שתיתי. דבאמת משה רבינו הרגיש היטב את הרעבון והצורך לאכול. ואפי"ה בכח הרצון הגדול שלו ללמוד ולקבל את התורה, לא שת ליבו לרעב, ושם ליבו להקשיב וללמוד את דברי ה'. והקב"ה קיימו בנס כל אותם ארבעים יום וזהו שבחו אשר מסר נפשו על התורה].

משה רבינו הוא רבה' שלנו לא רק בעצם דיני התורה. אלא גם רבה' שלנו איך קונים את התורה. שלא נחשוב שהוא היה עליו גדול ולכן

תפס הכל. אלא הכל היה ע"י עמל ויגיעה. צריך הקרבה כדי לזכות לתורה.

הקב"ה מתאוה שעם ישראל יהיו עמלים בתורה

אומרים באקדמות (בחג השבועות) 'צבי ותמיד ורגיג דילעון בלעותא, צלותהון בכך מקבל והניא בעותא'. והיינו שהקב"ה **חפץ וחומד ומתאוה לנחת הזאת שכלל ישראל יעמלו בתורה**. ובזכות זה מקבל תפילותיהם.

ובכך כתוב כבר בחז"ל (בספרא) בתחילת הפרשה: 'אם בחקותי תלכו. מלמד שהמקום מתאוה שיהיו ישראל עמלים בתורה. וכן הוא אומר לו עמי שומע לי ישראל בדרכי יהלכו וגו'. לו הקשבת למצותי וגו'. וכן הוא אומר מי יתן והיה לבכם זה להם וגו'. מלמד שהמקום מתאוה שיהיו עמלים בתורה.'

ד' יזכינו לעמול בתורה כראוי, ולעשות בזה נחת רוח להשי"ת.

תיקון טעות

העירוני כמה ת"ח שליט"א שהדברים שהבאתי לגבי לא תיקום מדברי הח"ח, הובאו בצורה שגויה. וכדי שח"ו לא יצא מכך מכשול, אחרי שהדברים נוגעים להלכה ולמעשה, נביא הדברים מתוקנים: הח"ח בלארין (בכמ"ח סעי' ח-ט) מביא שאע"פ שבפשיטות הגמ' ביומא נראה דלא תיקום הוא רק על מה שלא הטיב עמו בענין ממון, מ"מ מדברי החינוך מוכח דהוא אף על צער הגוף. וכן מהרמב"ם שלא חילק בזה. [ועי"ש שביאר את הגמ' ביומא לשיטתם]. ולמעשה כתב 'היוצא מדברינו, אם ציערו צערא דגופא, מחלוקת בין הראשונים אם מותר מן התורה לנקום ממנו, וספיקא דאוי' לחומרא'.

'ובחרת בחיים'

רשימות מהנהגות ודברים שנשמעו מארמוח"ז מרן שה"ת זצ"ל

עניני שמות

בענין השפעת השמות על האדם איתא בברכות (ז ע"ב) מנא לן דשמא גרים כו'. וביומא (פג ע"ב) רבי מאיר הוה דייק בשמא כו' עי"ש כל המעשה. עוד איתא ביומא (לח ע"ב) 'מאי ושם רשעים ירקב, אמר רבי אלעזר, רקביבות תעלה בשמותן, דלא מסקינן בשמייהו'. והיה רבינו מזרז בזה הרבה, לשנות שמות לא טובים. כגון ע"ש רשעים וכדו'. וכן שמות שלא נזכרו בתנ"ך ובחז"ל. וכבר יצאו בזה כמה ספרים לברר דעתו בזה. [כגון ספר 'שמות בארץ']. וא"ל"ה נביא כאן מעט ממה שמצאתי כעת ברשימות.

אושר או אשר

שאלו על מה שהסכים לקרוא בשם אושר, ובאמת לא אומרים אָשֶׁר אלא אוֹשֶׁר (והוא ע"ש שיזכה לאושר, ולא ע"ש שבט אשר), האם זה גם טוב. והשיב שאין הבדל. [ויל"ע איך יכתבו שמו בכתובה, עם וא"ו או בלי].

תקרא לה שופר

ע"ה. אחד שנולדה לו בת, בא למרן לשאול איזה שם לקרוא. מרן הוה בדיחא דעתיה עליה, והשיבו, תקרא לה ינטא או יחנא... אמר הנ"ל, שרוצה שם שקשור לראש השנה. השיבו מרן בבדיחותא תקרא לה שופר... שאל הנ"ל, וכי שופר זה שם. השיבו מרן, כן. לבסוף שאל אם לקרוא שרה ע"ש וד' פקד את שרה, והסכים.

'ינטא או יחנא'..

שאלוהו אם ימית זה שם, והשיב שלא. שאלו לאיזה שם לשנות, והשיב בבדיחותא לינטא או יחנא.

אחת שקוראים לה שירה, ומרן אמר לשנות שמה לשרה. שואלים שכבר לאמא שלה קוראים שרה, אז איך לקרוא לה. והשיב, ינטא... שאלו שרוצים שם שמתחיל בש"ן. והשיב, אז שמטע'...

פרידא לא יכולה להוליד

ביקשו ברכה עבור אחת ששם אמה פרידא שתקבל לאיזה מוסד, ואמר שפרידא לא יכולה להוליד. שאלוהו שהרי מבקשים ברכה בשביל הבת שלה [וא"כ מוכח שילדה]. ואמר, שתעזוב את הפרידא הזאת. ובסוף נעתר לברך. הנוכחים תמחו על דבריו. אך ביועדי קאמינא שהקשיים בקבלת אותה הבת הם אך ורק מחמת אופי האמא שלה, ואכ"מ. [וכסחתי הדברים למ"ר הגר"ב שליט"א, הסכים דפשיטא שזו ה' כונת מרן].

שם אסנת ושרית

אחד שקרא לביתו אסנת, שאל האם צריך להחליף השם. והשיבו שאינו צריך. [הוא שם אשת יוסף, בראשית מא, מה]. כמדו' ששאלוהו על השם שרית, והשיב לשנותו לשרה.

אשמח מאוד בהערות ותגובות [השגת הגיליון] בפל"י - 0533130380

- חזק חזק ונתחזק -